

ОБРАЗ МАТЕРІ В ПОЛЬСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Чала А.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання
Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради

Сапелка К.В.

магістрантка 2 курсу спеціальності 035 Філологія,
освітньої програми Філологія. Польська мова та література.
Українська мова та література
Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради

У літературі та мистецтві з'являються твори про матір і материнство багатьох епох, починаючи з античності (про що свідчить, між іншим, міф про Деметру і Кору), середньовіччя (де досліджено переважно Божественне Материнство) і до сьогодні.

Дуже яскраво проявляється популярність теми материнства поезії на порубіжжі століть. Він створювався тоді, порівняно з епохами попередні, багато текстів, присвячених материнству (вірші М. Конопницької, К. Прзерви-Тетмаєра, Я. Каспровича, Л. Райдель, В. Роліч-Лідер, В. Вольські, Л. Стафф, М. Коморницька, Б. Островська, М. Куліковська). Звичайно, це було пов'язано з ними навіть значні варіації з точки зору поетичної цінності у випадку найвидатніших, найшанованіших митців (наприклад, Конопницька чи Стаффа). Популярність теми материнства помітна дуже чітко поезії рубежу століть.

Мати також описується за допомогою зменшувальних форм: «*mateńka*», «*matula*» або позитивно-оцінювальні епітети, напр.: «Найніжніший і найкраща мати» (М. Шукевич, 3 казок нянь і чудових людей. вірування) - вони відображають любов і вдячність того, хто пам'ятає.

У польській літературі образ матері висвітлюється в творах певними символами, наприклад: «*Matka cierpiąca*», «*Matka Polka*», «*Matka, która wprowadza dziecko w świat*», «*Matka – praktyczna i pracowita gospodyni*», «*Matka – uosobienie wyrozumiałości*», «*Matka „nowoczesna”*», «*Matka okrutna i despotyczna*», «*Nadopiekuńcza miłość matki*», «*Matka postawiona wobec dylematu: miłość do mężczyzny – czy dziecko?*».

Matka cierpiąca (укр. мати-страдниця) – образ матері (у творі позбавленої божественних рис), що стоїть під хрестом, на якому був підвішений її син, також є алегорією відчаю та безсилля всіх страждених матерів (мотив *Stabat Mater*). Долороза – Вічна Матір Скорбот, яка була поширена особливо в середні віки).

Matka Polka (укр. польська матір) – образ польської матері, засудженої на вічні страждання через трагічну долю сина, бо він позначений прокляттям постійної боротьби, приниження та поразки.

Matka, która wprowadza dziecko w świat (укр. мати, яка знайомить дитину зі світом) – образ, про який автори говорять, що матір як людину, яка знайомить дитину зі світом, навчає основних істин світу та етики («Вона перша показала мені місяць і перша сніг на ялинах»).

Matka – praktyczna i pracowita gospodyni (укр. мати – практична і працююча господиня) – образ матері, яка незважаючи на важку працю, завдяки якій вона може підтримувати дім у непривітній для самотніх жінок реальності, вона ніжна й турботлива до дитини.

Matka – uosobienie wyrozumiałości (укр. мати – уособлення розуміння) – образ матері, яка є прикладом ідеальної і справедливої любові до дітей, навіть якщо їхня поведінка жадлива й неприпустима.

Matka «nowoczesna» (укр. «сучасна» мати) – мати, яка хоче бути сучасною та провокаційною жінкою (але також і матір'ю), вона проти традиційних методів виховання й світосприйняття.

Matka okrutna i despotyczna (укр. жорстока і деспотична мати) – позбавлена турботи й ніжності, вона не дозволяє дітям бути самостійними, хоче все контролювати.

Nadopiekuńcza miłość matki (укр. мати, яка виявляє надмірну опіку до дитини) – образ такої матері, яка надмірно дбайлива до своїх дітей або лише до однієї, найулюбленішої.

Matka postawiona wobec dylematu: miłość do mężczyzny – czy dziecko? (укр. мати перед дилемою: любов до чоловіка чи дитини?) – мушена вибирати між коханням до чоловіка та дитиною, яку відмовився бачити її чоловік.

Усі образи, що зазначені вище зображуються польськими письменниками у різні часи, починаючи з середньовіччя, наприклад у творі «*Lament świętokrzyski*» образ матері (у творі позбавленої божественних рис), що стоїть під хрестом, на якому був підвішений її син, також є алегорією відчаю та безсилля всіх страждених матерів (мотив *Stabat Mater*). Долороза – Вічна Матір Скорбот, яка була поширена особливо в середні віки). Або, наприклад, Місіс Роллісон із твору «*III cz. Dziadów*» Адама Міцкевича, яка приїжджає до Новосількова, щоб дізнатися про свого ув'язненого та закатованого сина, є метафорою страждань кожної матері, яка втрачає власну дитину. Можемо простежити на прикладі цих двох творів, що образ «матері-страдниці» актуальний у різні часи становлення польської літератури.

Ще в одному творі Адама Міцкевича «*Do Matki Polki*» ми бачимо образ польської матері, засудженої на вічні страждання через трагічну долю сина, бо він позначений прокляттям постійної боротьби, приниження та поразки. Також подібний образ можна зустріти й у творі Марії Конопницької «*Дум*» мати, щодня з нетерпінням чекає, коли її син Марцись повернеться з фабрики, де він працює кочегаром, стикається з трагедією смерті дитини внаслідок нещасного випадку – єдиною розрадою для неї тоді є вид диму. із заводського димоходу. У творі «*Trenie XIX*» Яна Кохановського уві сні поета з'являється мати поета. Такий же образ використовує і польський поет Констант *Ільдефонс Галчинський* у творі «*Spotkaniu z matką*». Поет говорить про матір як про людину, яка знайомить дитину зі світом, навчає основних істин світу та етики («Вона перша показала мені місяць і перша сніг на ялинах»). Мати як початок і кінець, перше зіткнення з найціннішим у житті – такою є головна тема віршів сучасної збірки Тадеуша Ружевича у творі «*Matka odchodzi*».

Марія Кірлова героїня твору «*Nad Niemnem*» Елізи Ожешко є прекрасним прикладом чудової домогосподарки – вона фактично сама виховала п'ятьох дітей (Кірло майже не бере участі в сімейних справах), цілковито віддана родині, працьовита, любляча і напрочуд мудра. Ще одним прикладом зображення такого образу матері є Пані Ставська з твору «*Lalki*» Болеслава Пруси. Мати-одиначка доньки Геленки, старається для неї якнайкраще – незважаючи на важку працю, завдяки якій вона може підтримувати дім у непривітній для самотніх жінок реальності, вона ніжна й турботлива до неї. Дитина.

Образ бідної простої жінки, вдови у творі «*Balladyna*» Юліуша Словацького, є прекрасним прикладом ідеальної і справедливої любові до дітей (коли Кіркор намагається одружити своїх доньок, він не прихильно ставиться до жодної з дівчат), навіть якщо їхня поведінка повинна бути покарана.

Особливу увагу привертає образ «сучаної матері», що помітний у творах польських письменників. Млодякова з «*Ferdydurke*» Вітольда Гомбровича демонстративно виступає проти буржуазних умовностей, а відтак і проти традиційних методів навчання. Вона дозволяє своїй дочці Зюсі все, навіть без застережень приймає можливість народження у неї позашлюбної дитини. Або героїня Елеонора у творі «*Tanga*» Славомира Мрожека будь-який спосіб хоче бути сучасною та провокаційною жінкою (але також і матір'ю), тому вона жодним чином не обмежує свого сина Артура, вона дає йому багато свободи. Однак парадоксальним результатом цього є майже повне зникнення емоційного зв'язку між ними.

Щодо жіночої жорстокості, особливо материнської, то на прикладі героїнь із творів «*Moralności pani Dulskiej*» Габрієли Запольської, «*Zdążyć przed Panem Bogiem*» Марека

Едельмана або ж в оповіданнях Тадеуша Боровського є приклади відмови матерів від своїх дітей. На карту поставлено виживання. Ця жорстокість, як пише Боровський, не дозволяє дати однозначно негативну оцінку – ситуація війни, на думку письменника, була крайньою, повалювала або призупиняла традиційні морально-етичні норми.

Прояв у матері надмірної опіки і наслідки такої опіки над дитиною зоюражується в творі «Nad Niemnem» Елізи Ожешко. Головна героїня після загибелі чоловіка в Січневному повстанні повністю зосереджується на своєму синові Зигмунті – дає йому широку освіту, численні подорожі, звільняє від повсякденних обов'язків. Вихований у таких умовах, Зигмунт стає егоїстом – не поважає не лише матір, а й померлого батька. Або ж у творі «Syzyfowe prace» Стефана Жеромського, де надмірно дбайлива до свого сина Марчіна, який не тільки сильно прив'язаний до матері (для нього її смерть – це метафоричний кінець безтурботного дитинства), але й виявляється ледачим, егоїстичним і безресурсна дитина – перетворення Марцінека на краще відбудеться лише в шкільні роки.

У «Nie-Boska Komedia» Зигмунта Красінського Марія, покинута чоловіком, намагається повернути його за будь-яку ціну — тож сама стає поетом і водночас прирікає свого сина Орціо на таку ж трагічну долю.

Таким чином, з'ясовано, що мати – це дуже важлива людина для кожної людини. Починаючи з моменту зачаття, мама нерозривно супроводжує нас протягом усього життя і, природньо, дуже сильно впливає на нього, особливо в дитинстві та підлітковому віці, коли формується людська свідомість, особистість та ієрархія цінностей. Потім матері вчать дітей функціонувати в суспільстві, передаючи їм певні цінності, ідеали та моделі ставлення. Водночас їх завданням є піклування про дітей та забезпечення їх безпеки та належних умов для емоційного, розумового та освітнього розвитку. Як відомо, матері не завжди добре справляються зі своєю роллю, бо якби це було так, ми б не так часто чули про трагічні історії покинутих або навіть убитих дітей. Різноманітні образи та поведінка матерів у контексті стосунків із дітьми представлені в портреті матерів у польській літературі.

МОВНИЙ АСПЕКТ СЛЕНГОВОЇ ЛЕКСИКИ В УКРАЇНСЬКИХ І ПОЛЬСЬКИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Чала А.Г.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання
Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради

Твалавадзе Х.Т.

магістрантка 2 курсу спеціальності 035 Філологія,
освітньої програми Філологія. Польська мова та література.
Українська мова та література
Комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”
Харківської обласної ради

Через молодіжну говірку, як популярним код сучасних субкультур, як України, так і Польщі можна дізнатися про сучасні засоби деривації зазначених мов, особливості інтернетного спілкування молоді. Привертає увагу роль англійських скорочень у розвитку сучасного мовлення української і польської молоді, зокрема абрєвіатури, слова, скорочені внаслідок відтинання останніх складів, поєднання букв і цифр, нові конструкції, що виникають унаслідок пропуску голосних звуків тощо.

У наш час важко не помітити стрімкий розвиток засобів зв'язку та інформаційних технологій, що видозмінили людське спілкування. Із появою соціальних мереж розпочався новий етап комунікації, що відкриває потужні медійні можливості та привертає увагу до нових тенденцій у комунікативних процесах. Комунікація у кіберпросторі є предметом зацікавленості як лінгвістів, так і соціологів, антропологів, медіаекспертів.

Відомо, що інтернетовий дискурс насамперед відбувається на форумах і чатах. Найбільш популярними серед користувачів соціальних мереж сьогодні є Instagram, Facebook, Twitter. «Вконтакте» (сленг. Контакт) – російський аналог Facebook, останнім часом втрачає свою популярність в Україні. Виключно українськими соціальними мережами сьогодні є WEUA, Ukrainians, Kozakam.com, але широкою популярністю ці медіа-платформи не користуються.

Вивченням цього питання займалися видатні вчені, дослідники, зокрема: А. Грищенко, Е. Берестовська, В. Каптюрова, М. Руденко, О. Синюта, І. Ющук, О.Тараненко, В. Горпинич, Б. Цолик. Дослідниками стилістичних функцій неологізмів були І. Білодід, А. Коваль, О. Пономарів, Л. Кравець. Неологізми української мови останніх десятиліть, зокрема суспільно-політична лексика, вивчалися здебільшого в плані загальних словотвірних, лексико-семантичних та стилістичних тенденцій розвитку (А. Москаленко, І. Шашкін, К. Ленець, О. Сербенська та інші).

Аналізуючи дослідження зарубіжних науковців, можна підкреслити, що на першому місці перебувають пости англійською мовою, на другому – повідомлення японською мовою, на третьому – іспанською. Більшість інформації, яка подається сьогодні в українських версіях соціальних мереж, російськомовна або суржикова.

Проте слід зауважити, що значна частина українськомовної інформації набирає обертів. Якщо раніше українськомовними були здебільшого спільноти українських компаній, ЗМІ, політичні чи громадські організації, то сьогодні дедалі більше блогерів та простих користувачів соціальних мереж розміщують інформацію в постах сучасною українською літературною мовою.

Комунікативна поведінка користувачів соціальних мереж зумовлена певними правилами мережевого етикету, що розкривається у широкому застосуванні зниженої